

פרשת תשא תשפ"ב – האם קשה עורף הוא חיסרון חמור או מעלה עצומה?

1. **בראשית ב:** ויצו ה' אלוקים על האדם לאמר **מכל עץ הגן אכל תאכל:** ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל. **בראשית ג:** והנחש היה ערום מכל חית השדה ... ויאמר אל האישה אף כי אמר אלוקים לא תאכלו מכל עץ הגן - **רד"ק:** אמר לה הנחש אני רואה שהקב"ה שונא אתכם ... שאמר אליכם שלא תאכלו מכל עץ הגן. **רדק פירוש הנסתר:** אם מנע מכם תאות הגוף, כל טוב מנע מכם.

רש"ר הירש: כמו שאז דיבר הנחש בהגזמה, כך היום מדבר אלינו ההגיון הבהמי בהגזמה. ואף שלאמיתו של דבר האיסור הוא מועט והחלק המותר גדול ממנו בהרבה, הרי שההגיון הבהמי רואה רק את האיסורים ומציג את תורת ה' המוסרית **כאויב לכל הנאה חושית.**

2. **א. שמות לב:** ויאמר ה' אל משה ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא: ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם. **ב. שמות לג:** לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים אל הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב ... ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי את הכנעני האמרי והחתי... כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה ערף אתה ... ג. אמור אל בני ישראל אתם עם קשה ערף ... ועתה הורד עדיך מעליך ואדעה מה אעשה לך: ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב: ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה הרחק מן המחנה ... והיה כל מבקש ה' יצא אל אהל מועד אשר מחוץ למחנה.

ספורנו שמות לב, ט: קשה העורף הוא ההולך אחרי שרירות לבו ומחשבתו ואע"פ שיודיעהו מורה צדק בראיה ברורה שמחשבתו הוא בלתי טובה ומביאה אל ההפסד. כי לא יפנה אל המורה, כאילו ערפו קשה כגיד ברזל באופן שלא יוכל לפנות אנה ואנה, אבל ילך אחרי שרירות לבו כמאז. **רש"י:** מחזירים קשי ערפם לנגד מוכיחיהם [מפנים לו את העורף].

ילקוט שמעוני מלכים א רמז רז: בימיו בנה חיאל בית האלי את יריחו, באבירם בכורו יסדה ובשגוב צעירו הציב דלתיה ... מלמד שהיה מקבר והולך את [שבעת] בניו מאבירם עד שגוב. אחאב המלך בא לנחמו ואליהו בא לבית האבל. שאל אחאב את אליהו כיצד קללת יהושע התקיימה וקללת הרב – משה – לא התקיימה, דכתיב 'וסרתם ועבדתם אלהים אחרים וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר' ואחאב הקים עבודה זרה על כל תלם ותלם ולא נעצר המטר? מיד ויאמר אליהו התשבי: 'חי אלוקי ישראל אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר'.

מלכים א יח: ויקחו את הפר אשר נתן להם ויעשו ויקראו בשם הבעל מהבקר ועד הצהרים לאמר הבעל עננו ואין קול ואין ענה, ויפסחו על המזבח אשר עשה – **ילקוט שם רמז ריד:** 'אשר עשה'?! וכי הוא עשה והלא הם עשו? אלא מלמד שחיאל עשאו נבוב ושמו אותו בתוכו ואמרו לו כשתשמע אל הקול מיד חתה האש אשר בידך והדלק מתחתיו. מיד זימן הקב"ה נחש ונשכו ומת.

3. **שמות לד, ט:** ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך ה', ילך נא ה' בקרבנו, **כי עם קשה ערף הוא,** וסולחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו - **רש"י:** ואם עם קשה עורף הוא וימרו בך ... אתה תסלח לעונינו, יש כי במקום אם. **אבן עזרא:** 'כי עם קשה עורף' ... **אף על פי** שעם קשה עורף הוא, וכן 'רפאה נפשי כי חטאתי לך' (תהלים מא, ה) - **אף** שחטאתי לך. **רמב"ן:** 'כי עם קשה עורף' - כפשוטו, שילך בקרבם בגלל שהם עם קשה עורף. כי אחר שנתרצה להם הקב"ה יהיה ה' טוב לקשי ערפם יותר ממלאך, ומבקש להגדיל טובם יותר כי הם עמו ונחלתו ...

4. **שמות רבה מב, ט:** 'עם קשה עורף הוא' ... חצוף באומות – ישראל ... אתה סבור שהוא לגנאי ואינו אלא לשבח: **או יהודי או צלוב.** א"ר אבין: עד עכשיו קוראים את ישראל בחוצה לארץ: אומה קשי עורף. **תורה אור מגילת אסתר קכג, ב:** העורף עומד לנגד המצח ששם הארת הרצון, והנה בעורף הוא הכוח של הרצון כנגד המנגדו, דהיינו שלא יסבול דבר המנגד לרצונו ... ובעבודת ה' היינו בחינת הרצון שלא למרוד בו יתברך למעלה מן הדעת ... דהיינו אף מי שאין דעתו חזק להתבונן בגדולת ה', מצד הרצון שלמעלה מהדעת יכול כל איש ישראל לצעוק לה' ... שאינו רוצה להיות מנגד לרצון העליון. על כן 'וסולחת' ... כי הסליחה היא התגברות הרצון מלמעלה גם למי שעבר על רצון העליון.

תוכן מלקו"ש לו/165: בפורים 'קיימו מה שקיבלו' – קיימו מה שקיבלו במתן תורה והוא מתן תורה האמתית. שכן הקבלה לא הייתה מתוך אונס שכפה עליהם הר כגיגית, אלא מתוך בחירתם החופשית. כמובא במגילה 'והשתיה כדת אין אונס' ולעשות כרצון איש ואיש' ובכל זאת התגלה תוקף נפשם. ולכן גדלה שמחת פורים מכל מדידה והגבלה, עד שגם כשכל המועדים בטלים ביחס לשמחת הגאולה, שמחת פורים לא תיבטל וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים.